

ȘEDINȚELE DE DEZBATERI ȘI ADMINISTRAREA PROBELOR ÎN ARBITRAJUL INTERNAȚIONAL

Iurie IVANOV

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: În viața mondială contemporană, în condițiile în care colaborarea și cooperarea dintre state pot și trebuie să se manifeste ca un mijloc esențial de slujire a păcii și securității internaționale, relațiile economice și îndeosebi comerțul internațional ocupă un loc deosebit de însemnat.

Nevoia menținerii și consolidării unor relații bune între parteneri la raporturile internaționale a determinat crearea unor mijloace juridice specifice de preîntâmpinare și apoi de soluționare a litigiilor susceptibile să apară în legătură cu executarea contractelor de comerț exterior sau de cooperare economică și tehnico - științifică internațională.

Cuvinte cheie: arbitrajul comercial internațional, dezbateri, sedinte publice, completul de arbitraj, reprezentanți, asistenți, principii, probe, expertize, prescripție extinctivă, dezbateri litigioasă, deliberare, hotărâre.

Ședințele de dezbateri

În regula generală, litigiul se examinează în ședință publică. Prin excepție, la cererea oricărei dintre părți sau din oficiu, completul de arbitraj poate dispune ca dezbaterile să aibă loc în ședință închisă. În cazul în care litigiul se examinează în ședință închisă, la dezbateri au acces numai părțile sau reprezentanții acestora, consilierii lor, precum și celelalte persoane care au fost citate. Părțile pot participa la dezbateri și prin reprezentanți aleși de ele și valabil împuterniciți; ele pot fi reprezentate sau asistate și de străini.

O întreprindere într-o altă țară, care a fost declarată în stare de faliment de către tribunalul competent din statul sediului social, este valabil reprezentantă în litigiul arbitral prin curatorul desemnat de acel tribunal.

Oricare dintre părți poate cere în scris ca soluționarea litigiului să se facă și în lipsa ei, pe baza actelor de la dosar; dezbateri litigiului poate avea loc și în lipsa părții care, deși legal citată, nu se prezintă la termenul fixat și nici nu cere în termen util (până la sfârșitul dezbaterilor), învoială motive temeinice, amânarea dezbaterii.

Soluționarea litigiului va fi suspendată în cazul în care nici una din părți (ambele fiind legal citate) nu solicită amânarea sau soluționarea în lipsă și nici nu se prezintă la termenul stabilit pentru dezbateri. Completul de arbitraj poate dispune să aibă loc în prezența părților chiar și atunci când acestea au fost de acord ca ea să se facă în lipsa lor, dacă arbitrii apreciază că probele prezentate sunt insuficiente; tot astfel, completul de arbitraj poate ordona completarea dosarului cu orice acte pe care le consideră necesare în vederea unei corectări rezolvări a pricinii.

În principiu, dezbateri litigiului se face în limba statului dislocării instituției; cu acordul părților, completul de arbitraj poate dispune însă ca ea să fie efectuată în altă limbă. În toate cazurile, dacă o parte nu cunoaște limba în care se desfășoară dezbateri completului de arbitraj asigură, la cererea și pe cheltuielile acesteia, serviciile unui traducător. Părțile pot participa la dezbateri cu traducătorul lor. Traducerea poate fi făcută și de unul dintre membrii completului de arbitraj.

Completul de arbitraj decide, la cererea oricărei părți, sau chiar din oficiu, amânarea dezbaterilor sau suspendarea litigiului pe un anumit termen; o asemenea hotărâre se materializează într-o încheiere. Mersul dezbaterilor se consemnează în încheierea de ședință, care se întocmește de către asistentul arbitral. Dacă sunt necesare îndreptări sau completări, ele pot fi efectuate printr-o altă încheiere; regulamentele unor instituții de arbitraj deși prevede că o asemenea măsură trebuie cerută de oricare dintre părți, socotim că ea poate fi dispusă și din oficiu de către completul de arbitrii cu citarea părților.

Procedura de arbitraj în fața instituțiilor de Arbitraj internațional se derulează în armonie cu următoarele principii fundamentale:

- **Principiul egalității** părților este principiul în temeiul căruia atât resortisanții români, cât și părțile străine sunt deplin egale în drepturi și obligații. Acest principiu este garantat prin prevederile referitoare la autonomia arbitrajului, independența și numirea arbitrilor, recuzarea și abținerea acestora.

- **Principiul contradictorialității**- principiul în conformitate cu care desfășurarea procedurii este astfel organizată încât să aibă posibilitatea de a discuta în contradictoriu toate elementele litigiului, pentru rezolvarea lui corectă.
- **Principiul disponibilității**, strâns legat de principiul contradictorialității și care constă în facultatea părților de a dispune de obiectul litigiului - întotdeauna concretizat într-un drept subiectiv material – precum și de mijloacele procedurale de apărare a acestui drept.
- **Principiul publicității și oralității**, în conformitate cu care litigiile arbitrale se dezbate la sediul instituției de arbitraj, într-o sală de ședință unde au acces nu numai părțile, ci și orice persoană care doare să urmărească derularea procedurii arbitrale, dezbaterile având loc verbal și presupunând obligația arbitrilor de a da cuvântul părților pentru ca fiecare dintre ele să-și susțină poziția procesuală. Potrivit regulamentului curții de arbitraj, examinarea litigiului se face în ședința publică; la cererea oricărei părți, chiar din oficiu, chiar din oficiu, completul de arbitri poate însă proceda la examinarea litigiului în ședința închisă.
- **Principiul nemijlocirii și al rolului activ al arbitrilor**, regula esențială ce guvernează desfășurarea procedurii și față de instituția de arbitraj internațional în temeiul căreia tribunalul arbitral (sau, după caz, arbitrul unic) are obligația să cerceteze direct și nemijlocit toate elementele interesând dezlegarea pricinii și să ordone din oficiu, fără a știrbi dreptul părților de a-și face probele și susținerile lor, administrarea oricăror probe, să întreprindă orice demers procedural de natură să conducă la stabilirea adevăratelor raporturi dintre părți, la corecta soluționare a pricinii. O excepție de la principiul în discuție, admițând că administrarea probelor se poate face și prin mijlocirea instanțelor judecătorești, caz în care este necesar să se recurgă la o comisie rogatorie sui generis.
- **Principiul continuității**, esențială ce guvernează desfășurarea procedurii în fața instituției de arbitraj internațional și prin care se exprimă cerința examinarea pricinii să se facă de la începutul și până la sfârșit în același complet de arbitraj, într-o singură ședință, ce se încheie prin deliberarea arbitrilor și pronunțarea sentinței, sub sancțiunea nulității acesteia; o atare nulitate va putea fi invocată pe calea cererii de reexaminare.

Administrarea probelor

În conformitate cu regula tradițională potrivit căreia *onus probandi in cubit ei qui dicit*, drept internațional privat dispune ca fiecare dintre părți are sarcina să dovedească faptele pe care își sprijină pretenția sau apărarea în litigiu.

Sarcina probei incumbă fiecăreia dintre părți în ce privește faptele pe care își fundează pretențiile sau apărările. La rândul său, completul de arbitraj poate dispune administrarea oricărei probe legale și poate cere chiar unor terțe persoane prezentarea de probe, totodată se poate adresa oricăror organe de stat sau organizații în vederea obținerii de relații ce s-ar dovedi necesare pentru corecta soluționare a litigiului.

Registrele și evidențele întocmite regulat pot face dovada în favoarea părții care le ține. Tot astfel, telexurile necontestate de părți, ca și telegramele, se bucură de valoarea probantă ce le revine în temeiul legii. O expertiză contabilă, spre a avea valoare probatorie, trebuie să se întemeieze în principal pe documentele primare ale părții verificate. Dar raportul întocmit de către un expert din străinătate, care nu a fost semnat de instituția de arbitraj, nu poate fi luat în considerare ca probă valabilă.

De regulă, administrarea probelor se efectuează în ședința completului de arbitraj, dar acesta poate dispune printr-o încheiere ca ea să fie efectuată în fața unui arbitru delegat într-un atare scop. Arbitrii apreciază probele în armonie cu propria lor convingere.

Regulamentul permite deopotrivă instanței de arbitraj în același scop o comisie rogatorie instanțelor judecătorești, desigur celor din țară, dacă de exemplu s-ar întrevea necesară o constatare la fața locului într-o altă localitate.

În cazul în care proba ar trebui administrată în străinătate, instanța urmează, credem, să solicite în prealabil instanței judecătorești de la sediul său promovarea cererii de comisie rogatorie internațională.

Fazele procedurii arbitrale

În faza inițială, completul de arbitri verifică, în condițiile arătate anterior, dacă este competent să soluționeze litigiul. Totodată, urmează să se pronunțe asupra eventualelor excepții prelabile ridicate de părți, precum decăderile din drepturi, prescripția extinctivă, etc.

Poate decide de asemenea să conexeze două acțiuni aflate pe rol, între care există o vădită legătură sau, dimpotrivă, să disjunga cererea reconvențională, dacă se invederează că nu este în stadiu de a fi soluționată o dată cu acțiunea principală.

După administrarea probelor se trece la faza dezbaterilor, în cadrul căreia părțile pun concluzii asupra fondului litigiului, cu excepția cazurilor în care arbitrarea va avea loc în lipsa lor. Totuși, la cererea oricărei părți sau din oficiu, completul de arbitraj poate hotărî, amânarea dezbaterilor.

Este deopotrivă posibil ca, la cerere sau din oficiu, completul de arbitraj să dispună suspendarea litigiului până la un anumit termen. Tot astfel, în cazul în care ambele părți, deși legal citate, nu se prezintă la termen și nu s-a cerut judecarea în lipsă sau amânarea, soluționarea litigiului va fi suspendată, în afară de cazul în care părțile sunt de acord ca rezolvarea să aibă loc în absența lor. Prin excepție, totuși completul de arbitraj poate dispune, chiar în această situație, dezbaterile în prezența părților, dacă apreciază că probele prezentate nu sunt suficiente.

După ce completul de arbitraj va considera că toate împrejurările cauzei sunt suficient lămurite, va declara închisă dezbaterile litigioase și va intra în deliberare.

În măsura posibilităților, dezbaterile trebuie să fie terminate în decurs de șase luni din ziua în care completul de arbitraj a fost constituit sau arbitral unic desemnat. Depășirea timpului arătat nu infirmă validitatea hotărârii pronunțate, termenul având caracter de recomandare.

LITERATURA:

1. Convenția europeană de la Geneva din 1961 cu privire la Arbitrajul comercial internațional;
2. Convenția de la New-York din 1958 cu privire la recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine;
3. Regulamentul de arbitraj al UNCITRAL-ului din 1976.
4. Dragoș-Alexandru Sitaru „Dreptul comerțului Internațional. Tratat”, Volumul II, Ed. ACTAMI, București, 1996.
5. D. A. Sitaru „Dreptul comerțului internațional”. Tratat. Vol. I, ACTAMI, București, 1995.
6. Dumitru Mazilu „Dreptul comerțului Internațional”, Editura ALL, București 1994.
7. Tudor Popescu "Dreptul comerțului internațional", Ed.-a II-a, EDP, București 1983.
8. Mircea N. Costin, Sergiu Deleanu, "Dreptul comerțului internațional. Partea generală", vol. I, Lumina lex, București, 1997.
9. O. Căpățână. "Tratat de drept al comerțului internațional", voll. Editura Academiei București, 1985.